

Pressiteade
Luxembourg, 20. september 2016

ELi audiitorite sõnul võib Leedu, Bulgaaria ja Slovakkia tuumarajatiste dekomisjoneerimine ja lõppladustamine maksma minna 11,4 miljardit eurot

Euroopa Kontrollikoja uue aruande kohaselt on Leedus, Bulgaarias ja Slovakkias paiknevate Nõukogude Liidus välja töötatud esimese põlvkonna tuumareaktorite dekomisjoneerimise hinnanguliseks maksumuseks vähemalt 5,7 miljardit eurot, ning kui lõppladustamisega seotud kulud samuti arvesse võtta, võib see summa kahekordistuda.

Audiitorid leidsid, et liikmesriikide kaasrahastamise osa on ELi dekomisjoneerimise abiprogrammides endiselt väga väike. Dekomisjoneerimise rahastamispuudujääk on Leedus pärast kontrollikoja viimast, 2011. aastal tehtud auditit suurenenud ja kulud ületavat eelarvet 1,56 miljardi euro võrra. Bulgaaria ja Slovakkia hinnangulised rahastamispuudujäägid on praeguse seisuga 28 miljonit eurot ja 92 miljonit eurot. Tuumarajatiste dekomisjoneerimise abiprogrammidele mõeldud ELi rahastamisega ei ole loodud õigeid stiimuleid õigeaegse ja kulutõhusa dekomisjoneerimise jaoks ning peaaegu kõigis määrava tähtsusega taristuprojektides esines viivitusi.

Aruande eest vastutava kontrollikoja liikme Phil Wynn Oweni sõnul „tekitab muret see, et dekomisjoneerimise jaoks määrava tähtsusega projektides on esinenud viivitusi, et rahastamispuudujäägid on endiselt alles, ning et kõrgradioaktiivsete tuumajäätmete lõppladustamiseks ei ole piisavalt edusamme tehtud.“

Audiitorid uurisid, kas ELi tuumarajatiste dekomisjoneerimise abiprogrammide elluviimine on pärast 2011. aastat edenenud. Kuigi liikmesriikide ametiasutused väidavad, et jaamad on pöördumatult suletud, ei ole kõiki Euroopa Komisjoni poolt pöördumatu sulgemise hindamisel kasutatavaid kavandatud väljundeid veel täielikult saavutatud. Madalama radioaktiivsusega aladel (nt turbiinisaalides) põhiosade demonteerimine on hästi edenenud Ignalina (Leedu), Kozloduj (Bulgaaria) ja Bohunice (Slovakkia) jaamades. Suurema radioaktiivsusega aladel (nt reaktorihooned) töötamisega seotud kriitilised probleemid vajavad aga lahendamist. Nimetatud kolm liikmesriiki on rajanud osa ajutisest jäätmekäitluse põhitaristust, kuid peaaegu kõikides määrava tähtsusega taristuprojektides esines viivitusi. Kõige pikemad viivitused olid Leedus, kus dekomisjoneerimise lõppkuupäeva on alates 2011. aastast veel üheksa aasta võrra 2038. aastani edasi lükatud.

Tuumarajatiste dekomisjoneerimise ja kasutatud tuumkütuse lõppladustamise edasiste kulude katteks ei ole alati eraldi loodud ja/või ei ole neid raamatupidamise aruande lisades kajastatud. See vähendab läbipaistvust ja pärsib ametiasutuste võimet adekvaatselt kavandada, kuidas katta dekomisjoneerimise ja jäätmete kõrvaldamisega seotud kulusid tulevikus.

Audiitorid esitavad liikmesriikidele ja komisjonile mitu soovitusi. Komisjonile anti muu hulgas järgmised peamised soovitused:

Pressiteate eesmärk on edastada Euroopa Kontrollikoja vastu võetud eriaruande põhisõnumid.

Aruanne on tervikuna kättesaadav aadressil www.eca.europa.eu

ECA Press

Mark Rogerson – pressiesindaja T: (+352) 4398 47 063

Damijan Fišer – pressiametnik T: (+352) 4398 45410

12, rue Alcide De Gasperi - L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditorsECA eca.europa.eu

M: (+352) 691 55 30 63

M: (+352) 621 55 22 24

- suurendada rahastamisperioodil 2014–2020 liikmesriikide kaasrahastamise osa;
- lõpetada Leedus, Bulgaarias ja Slovakkias tuumarajatiste dekomisjoneerimise spetsiaalsed rahastamisprogrammid 2020. aastal. Kui ühes või mitmes kõnealus liikmesriigis tekib selge vajadus ELi vahendite kasutamise järele pärast 2020. aastat, peaksid kõik komisjoni poolt esitatud ja seadusandja poolt heakskiidetud ELi vahendid sisaldama dekomisjoneerimiseks õigeid stiimuleid, sh et vahendid oleksid ajaliselt piiratud ja nende aluseks olev liikmesriikide kaasrahastamine oleks asjakohane. Üks võimalus nimetatud tingimuste täitmiseks oleks kaaluda Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutusala laiendamist, mis võimaldaks hõlmata tuumarajatiste dekomisjoneerimist;
- võimaldada tuumarajatiste dekomisjoneerimise raames ELi rahastamist kasutada ainult nende töötajate kulude katmiseks, kes töötavad täistööajaga dekomisjoneerimises;
- tagada koostöös liikmesriikidega, et kõik dekomisjoneerimise ja kasutatud tuumkütuse ladustamise tulevaste kuludega seotud kohustused võetaks läbipaistvalt ja nõuetekohaselt arvesse;
- uurida koos kõigi liikmesriikidega võimalusi kasutatud tuumkütuse ja kõrgradioaktiivsete jäätmete lõpladustamiseks, sh mistahes piirkondlikud ja muud ELi ülesed lahendused.

Asjaomastele liikmesriikidele anti muu hulgas järgmised peamised soovitused:

- parandada veelgi oma projektijuhtimist, et vastavalt planeeritud ajakavale luua vajalik jäätme- ja kasutatud tuumkütuse käitlemise taristu; luua oma tehniline võimekus, et saavutada suurem tasakaal asutusesiseste ja väliseksperptide vahel;
- parandada parima tava ja tehniliste teadmiste vahetamist nii omavahel kui laiema tuumarajatiste dekomisjoneerimise kogukonnaga ELis ja mujal;
- koostada kasutatud tuumkütuse ja radioaktiivsete jäätmete kõrvaldamiseks täielikumad kuluprognosid ja rahastamiskavad;
- tunnistada oma osa põhimõtte „saastaja maksab“ järgimise tagamisel ja olla valmis kasutama riiklikke vahendeid dekomisjoneerimiskulude, sh lõpladustamiskulude, katmiseks nii praegusel rahastamisperioodil kui ka pärast seda.

Toimetajatele

Kui Leedu, Bulgaaria ja Slovakkia olid Euroopa Liiduga ühinemise kandidaatriigid, seati nende ühinemise üheks tingimuseks kolmes tuumaelektrijaamas (Ignalina (Leedu), Kozloduj (Bulgaaria) ja Bohunice (Slovakkia)) paikneva kaheksa Nõukogude Liidus välja töötatud esimese põlvkonna tuumareaktori sulgemine ja hilisem dekomisjoneerimine.

Tuumareaktorite sulgemine ja hilisem dekomisjoneerimine enne nende kavandatud eluea lõppu oli oluliseks finants- ja majanduslikuks koormuseks. Seepärast nõustus EL alates 1999. aastast finantsabi andma. 2020. aastaks on tuumarajatiste dekomisjoneerimiseks antud ELi abi suurus 2,955 miljardit eurot, millest kõige suurema osa (1,533 miljardit eurot) saab Leedu, kellele järgnevad Bulgaaria (731 miljonit eurot) ja Slovakkia (671 miljonit eurot). Lisaks eraldati 2013. aastale eelnenud perioodil 890 miljonit eurot projektidele, mis on loodud varajasest sulgemisest põhjustatud riigi energiatootmisvõimsuse languse mõningate mõjude leevendamiseks.

Audiitorid külastasid kõiki kolme tuumajaama ja korraldasid intervjuusid liikmesriikide peamiste ametiasutustega. Samuti külastati Euroopa Komisjoni, EBRD-d ja maailma esimese sügaval geoloogilistes kihtides asuva kasutatud tuumkütuse hoidla ehitusplatsi Soomes.

Käesolevas auditis ei hinnatud radioaktiivsuse alast ohutust ega rajatiste turvalisust, ning eesmärk ei olnud ka tuumaenergia poolt või vastu argumenteerimine ega ELi energiavarustuse süsteemi kohta järelduste tegemine.

Eriaruanne nr 22/2016: „ELi tuumarajatiste dekomisjoneerimise abiprogrammid Leedus, Bulgaarias ja Slovakkias: alates 2011. aastast on tehtud mõningaid edusamme, kuid oluliste probleemide lahendamine seisab veel ees“ on kättesaadaval ELi

23 ametlikus keeles.
